

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КУЗЬ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ

УДК 657.372.12:334.722.8(043.3)

**ОБЛІК ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА РОЗПОДІЛУ
ПРИБУТКУ В АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВАХ**

**Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Житомир – 2011

Дисертація є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі бухгалтерського обліку в Житомирському державному технологічному університеті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Жиглей Ірина Вікторівна,
Житомирський державний технологічний університет,
доцент кафедри бухгалтерського обліку

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Ковальчук Тетяна Миколаївна,
Чернівецький національний університет
ім. Юрія Федьковича,
професор кафедри обліку і аудиту

кандидат економічних наук, доцент
Лебедзевич Яна Вікторівна,
Житомирський державний технологічний університет,
доцент кафедри фінансів

Захист відбудеться «20» квітня 2011 р. о 15-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.052.01 у Житомирському державному технологічному університеті за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського 103, ауд. 233.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Житомирського державного технологічного університету за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського 103.

Автореферат розісланий «12» березня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.В. Давидюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах інституційних змін трансформується сутність категорії «прибуток». Відступ від традиційних трактувань прибутку як винагороди за вкладений капітал, перетвореної форми додаткового продукту, винагороди за ефективне управління підприємством зумовлений домінуванням в економічних процесах «людини знань». Людина з певним набором знань, вмій та навичок виступає в якості власника, управлінського персоналу, працівника та члена суспільства. Охоплюючи всі сфери суспільно-економічного життя, вона з одного боку є головним продуцентом прибутку, а з іншого – соціально-економічним партнером, інтереси якого повинні бути враховані в ході прийняття рішень про його розподіл. Це зумовлює потребу теоретичного переосмислення сутності фактів, явищ та процесів, здійснення адекватних практичних дій щодо формування фінансових результатів та розподілу прибутку з метою забезпечення максимального узгодження інтересів соціально-економічних партнерів та дотримання принципу безперервності фінансово-господарської діяльності акціонерних товариств. Неналежна увага до процесів формування фінансових результатів та розподілу прибутку акціонерних товариств призводить до негативних явищ в економіці. За даними Державного комітету статистики України, постійно збільшується питома вага підприємств, які одержали чистий збиток: 2008 р. – 38,7%, 2009 р. – 41,1%, січень-червень 2010 р. – 48,4% в загальній кількості підприємств. Зокрема, це є причиною зменшення кількості акціонерних товариств: 2007 р. – 32,0 тис., 2008 р. – 31,1 тис., 2009 р. – 30,2 тис.

Змістовний внесок у розвиток теоретико-методичних та організаційно-практичних питань бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку суб'єктів господарювання зробили зарубіжні та вітчизняні науковці, а саме: Ю.А. Бабаєв, М.Т. Білуха, Ю. Брігхем (E. Brigham), Ф.Ф. Бутинець, М.Ф. Ван Бреда (M.F. Van Breda), Ю.А. Верига, С.Ф. Голов, Р.С. Каплан (Robert S. Kaplan), М. Капрон (M. Capron), В.В. Ковальов, Т.М. Ковальчук, Я.Д. Крупка, М.І. Кутер, Я.В. Лебедзевич, А.В. Лібман, Н.М. Малюга, М.Ю. Медведєв, Л.В. Нападовська, А.І. Нечитайло, В.Ф. Палій, М.С. Пушкар, Ш. Сундер (S. Sunder), Я.В. Соколов, В.В. Сопко, Е.С. Хендріксен (E.S. Hendrixen), Л.В. Чижевська, І.Й. Яремко.

Зважаючи на проведені науковцями дослідження та не применшуючи значення, слід звернути увагу на необхідність здійснення подальших досліджень в частині узгодження інтересів соціально-економічних партнерів на етапі обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку, що спричинило потребу розробки відповідних науково-обґрунтованих рекомендацій з урахуванням доробку вчених та визначило актуальність і основні напрями дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Житомирського державного технологічного університету за темою № 30

«Розвиток бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в системі корпоративного управління» (номер державної реєстрації 0110U005014). Автором виконані дослідження щодо взаємоузгодження принципів бухгалтерського обліку з принципами корпоративного управління шляхом виділення додаткових якісних вимог до бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку в акціонерних товариствах.

Мета і завдання дослідження. Мета полягає в обґрунтуванні теоретичних та організаційно-методичних положень, а також розробці практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку в акціонерних товариствах в умовах інституційних змін, що сприятиме максимальному узгодженню інтересів різних груп соціально-економічних партнерів у процесі прийняття рішень про розподіл прибутку.

Для досягнення визначеної мети в дисертації поставлено наступні завдання:

- розкрити сутність прибутку в умовах інституційних змін з виділенням домінуючих факторів виробництва, що впливають на процес його формування, з метою визначення напрямів удосконалення обліку фінансових результатів;

- з'ясувати взаємовідносини власників факторів виробництва та управлінського персоналу в контексті суспільного договору для окреслення їх інтересів щодо формування фінансових результатів та розподілу прибутку;

- визначити та охарактеризувати облікові фактори впливу на формування фінансових результатів в акціонерних товариствах, здійснити їх систематизацію для наближення економічної та облікової сутностей прибутку;

- виявити вплив облікових факторів на формування фінансових результатів з метою обґрунтування напрямів та пропорцій у розподілі прибутку, що слугуватиме інформаційним джерелом для прийняття рішень, зокрема про розподіл прибутку;

- удосконалити обліково-інформаційне забезпечення формування фінансових результатів в акціонерних товариствах з метою підвищення достовірності показників фінансової звітності;

- надати пропозиції з удосконалення обліково-інформаційного забезпечення процесу розподілу прибутку в акціонерних товариствах, що дозволить максимально задовольнити інформаційні потреби соціально-економічних партнерів та зменшити напругу у їх взаємовідносинах;

- узгодити принципи бухгалтерського обліку з принципами корпоративного управління з метою надання релевантної інформації соціально-економічним партнерам;

- виділити напрями узгодження інтересів соціально-економічних партнерів через їх ідентифікацію на всіх етапах бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку;

– удосконалити фінансову звітність в частині надання інформації про формування та розподіл прибутку в акціонерних товариствах з метою задоволення інформаційних потреб соціально-економічних партнерів.

Об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку у частині відображення процесу формування фінансових результатів та розподілу прибутку в акціонерних товариствах.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних, організаційних та практичних питань бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку в акціонерних товариствах.

Гіпотеза дослідження: удосконалення бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку в акціонерних товариствах сприятиме максимальному узгодженню інтересів різних груп соціально-економічних партнерів.

Методи дослідження. В процесі проведеного дослідження застосовано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Для з'ясування сутності категорії «прибуток», її облікової ідентифікації в ретроспективі застосовано історичний і логіко-гносеологічний методи, що дало можливість виявити домінуючі фактори виробництва, які продукують отримання прибутку. Методи синтезу й аналізу, дедукції та індукції дали змогу ідентифікувати внески соціально-економічних партнерів у формування фінансових результатів та визначити прерогативу в отриманні частки прибутку. Системний підхід використано для обґрунтування особливостей організації бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку як інструменту управління акціонерними товариствами. Методи алгоритмічного моделювання застосовано для обґрунтування рішень про розподіл прибутку та узгодження інтересів соціально-економічних партнерів на етапі розробки облікової політики. Методи аналогії, діалектичний метод використано для удосконалення методичних підходів до обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку в акціонерних товариствах.

Теоретико-емпіричною основою слугували доробки зарубіжних та вітчизняних науковців, дані статистичних спостережень, нормативно-правові акти, що регулюють соціально-економічні відносини формування та розподілу прибутку, облік даних процесів, також публічна звітність акціонерних товариств.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з бухгалтерським обліком формування фінансових результатів та розподілу прибутку в акціонерних товариствах. Положення наукової новизни полягають у наступному:

вперше одержано:

– облікову інтерпретацію інтересів соціально-економічних партнерів, їх узгодження на етапах розробки та затвердження облікової політики, обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку, складання

фінансової звітності, що сприяє максимальному задоволенню їх інформаційних потреб та забезпечує конструктивний діалог в соціально-економічній сфері;

удосконалено:

– теоретичне обґрунтування взаємодії власників факторів виробництва та управлінського персоналу в процесах формування фінансових результатів та розподілу прибутку в контексті суспільного договору та теорії агентських відносин через визначення та відображення в системі бухгалтерського обліку внесків кожного з них, що дозволило визначити напрями розподілу прибутку та передбачити їх в процесі облікового забезпечення;

– підходи до визначення компетенції суб'єктів управління з розробки та затвердження облікової політики, впливу облікових факторів на формування фінансових результатів шляхом співставлення звітних та скоригованих на вплив облікових факторів фінансових результатів, що дозволяє визначити їх економічно обґрунтовану величину з метою обґрунтування рішень про розподіл прибутку;

– методичне забезпечення бухгалтерського обліку операцій з формування фінансових результатів в акціонерних товариствах шляхом елімінації ряду витрат, покриття яких здійснюватиметься за рахунок прибутку, що дозволить підвищити достовірність та цінність інформації про прибуток як оціночного показника;

– обліково-інформаційне забезпечення процесу розподілу прибутку в акціонерних товариствах шляхом розробки системи рахунків аналітичного обліку, які характеризують напрями розподілу прибутку, що сприяє задоволенню інформаційних потреб соціально-економічних партнерів;

дістало подальший розвиток:

– визначення сутності прибутку як результату, отриманого внаслідок використання знань та вмінь працівників, ефективної взаємодії між ними під дією інституційних змін, що дозволило окреслити коло соціально-економічних партнерів, які здійснюють вплив на формування прибутку та претендують на отримання його частки;

– обґрунтування впливу облікових факторів на формування фінансових результатів та напрями розподілу прибутку в акціонерних товариствах шляхом їх систематизації та групування за критерієм ідентифікації (об'єктивні, суб'єктивні), що сприятиме наближенню облікової та економічної сутностей досліджуваної категорії з метою раціонального розподілу прибутку;

– узгодження принципів бухгалтерського обліку з принципами корпоративного управління шляхом виділення додаткових вимог до бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку (ідентифікації, кумулятивності, відповідальності, квантифікації, обов'язкового розподілу), дотримання яких підвищить ефективність інформаційного забезпечення процесу управління фінансовими результатами в акціонерних товариствах;

– обґрунтування необхідності розкриття інформації про вплив облікових факторів на формування фінансових результатів та розподіл прибутку в

акціонерних товариствах для уникнення асиметрії інформації шляхом доповнення фінансової звітності додатковими показниками, що призведе до задоволення інформаційних потреб соціально-економічних партнерів та відповідатиме принципу повного висвітлення та принципам корпоративного управління.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку в акціонерних товариствах з метою узгодження інтересів різних груп соціально-економічних партнерів. В практичну діяльність підприємств та навчальний процес впроваджено наступні теоретичні та прикладні розробки:

1) методичні підходи до визначення впливу облікових факторів на формування фінансових результатів (ПАТ «Чернівецький хлібокомбінат» (довідка № 214 від 13.10.2010 р.));

2) систему аналітичного обліку розподілу та використання прибутку (ВАТ «Чернівецький цегельний завод № 3» (довідка № 119 від 22.11.2010 р.));

3) шляхи узгодження інтересів соціально-економічних партнерів на різних організаційно-методичних облікових етапах (ВАТ «Завод нерудних матеріалів «Нерудпром» (довідка № 82 від 19.11.2009 р.));

4) конкретизацію кола користувачів звітності, удосконалення бухгалтерського обліку розподілу прибутку (рахунки аналітичного обліку) в ході складання робочих навчальних програм і навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін «Бухгалтерський облік», «Аудит», «Фінансовий облік II» (довідка Буковинської державної фінансової академії № 01-11/498 від 14.09.2010 р.).

Особистий внесок дисертанта. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові результати, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження, викладені в дисертації, знайшли відображення в статтях, опублікованих у фахових та інших виданнях, доповідалися, обговорювалися та отримали позитивну оцінку на 10 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях [9-18].

Публікації. За результатами дослідження у фахових виданнях опубліковано 8 статей загальним обсягом 4,51 друк. арк., 10 тез доповідей загальним обсягом 1,29 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Основний зміст викладено на 184 сторінках друкованого тексту, у тому числі 13 таблиць на 8 сторінках і 12 рисунків, що займають 8 сторінок. Робота містить 19 додатків – на 55 сторінках. Список використаних джерел налічує 261 найменування і розміщений на 25 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету,

завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих наукових результатів.

У першому розділі «**Теоретичне і обліково-економічне обґрунтування формування фінансових результатів та розподілу прибутку**» обґрунтовано основні аспекти трансформації економічної та облікової сутності прибутку на основі інституційних змін, з'ясовано взаємовідносини власників факторів виробництва у процесі формування фінансових результатів та розподілу прибутку, визначено вплив облікових факторів на формування фінансових результатів.

Суспільний розвиток, перехід від індустріального суспільства до постіндустріального, що ґрунтується на інформації та знаннях зумовили зміну у домінуванні факторів виробництва, що продукують процес отримання прибутку. Інституційні зміни, які визначають засади розвитку економічної та соціальної сфер у ракурсі взаємозв'язків між інститутами, спричинили зростання значення праці як фактору виробництва. На основі узагальнення поглядів вітчизняних і зарубіжних вчених встановлено зростання значення індивідуальних та колективних знань і вмінь працівників всіх ланок у процесі одержання прибутку. Їх можна розглядати як через призму праці, так і через призму капіталу (рис. 1).

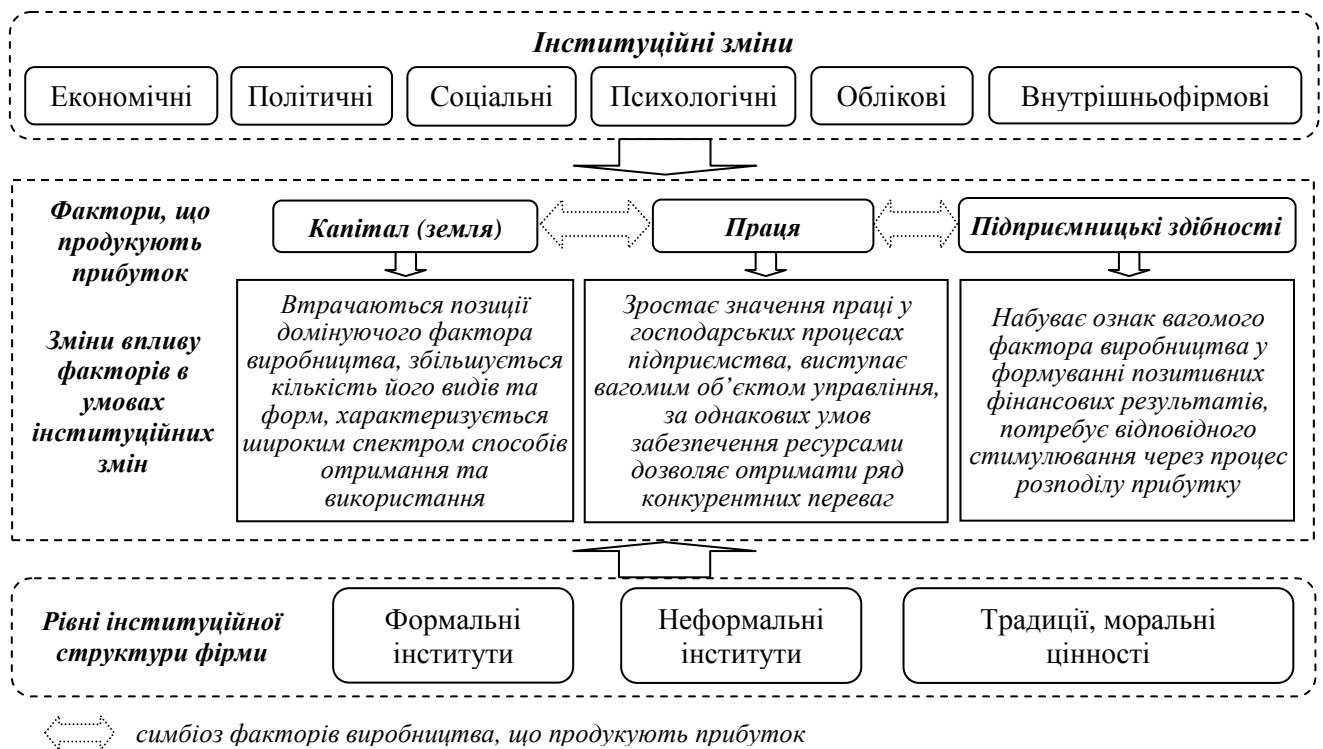

Рис. 1. Вплив інституційних змін на фактори, що продукують прибуток

Симбіоз праці з іншими факторами виробництва пов'язаний із трансформуванням знань, вмінь, навичок та підприємницьких здібностей у людський, інтелектуальний, організаційно-підприємницький, соціальний, суспільний капітал. Визначено, що за даних умов прибуток – це результат,

отриманий внаслідок застосування та використання знань, вмінь і здібностей працівників за умови ефективної взаємодії між ними.

Практична реалізація вимог нової сутності прибутку потребує змін в первинних ланках формування фінансових результатів діяльності підприємства, що відображається у переосмисленні значення категорії прибутку та змінах в системі бухгалтерського обліку.

Еволюція сутності прибутку в контексті інституційних змін характеризується як можливий інструмент задоволення соціально-економічних інтересів усіх без винятку суб'єктів, що визначає дану економічну категорію як результат суспільного договору. Часткове забезпечення виконання останнього слід розглядати через призму бухгалтерського обліку процесів формування фінансових результатів та розподілу прибутку, визначення всередині кожного з них суб'єктів, що вносять ресурси для отримання прибутку і вигід, які отримуються ними після його розподілу.

Результат діяльності підприємства залежить від наявності капіталу, власниками якого є акціонери, від дієвих рішень управлінського персоналу, від кваліфікованих дій працівників, а також від зовнішнього соціально-економічного середовища діяльності суб'єктів господарювання. Єдність їх економічних інтересів – забезпечення стабільного функціонування підприємства та зростання його прибутковості – дає змогу об'єднати їх в окрему суспільно-економічну категорію «соціально-економічні партнери» (активні суб'єкти економічної та соціальної сфери, які є власниками різного роду ресурсів, беруть участь у суспільно-економічному відтворенні шляхом внесення ресурсів у діяльність суб'єктів господарювання, зацікавлені в отриманні матеріальної винагороди, необхідної їм інформації для прийняття рішень, відчуття стабільності та приналежності до суспільно-економічних процесів). Такими партнерами, відповідно, виступають власники, управлінський персонал, працівники, контрагенти, урядові організації та інші члени суспільства.

Налагодження конструктивного діалогу в суспільстві формує необхідність визначення внесків соціально-економічних партнерів у формування фінансових результатів та окреслення їх економічних інтересів. Використання положень теорії агентських відносин надали змогу ідентифікувати внески принципалів в отримання прибутку (власники – капітал; управлінський персонал – управлінські здібності; працівники – навички, вміння, здібності, знання; контрагенти – забезпечення виконання договірних відносин; урядові організації та інші члени суспільства – умови функціонування економічного середовища), визначити напрями його розподілу, їх вимоги до організації та ведення бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку.

Надання достовірної інформації соціально-економічним партнерам про фінансові результати потребує проведення додаткових облікових процедур щодо процесів формування фінансових результатів та розподілу прибутку, а

саме: застосування додаткових методичних підходів до визначення фінансових результатів та оцінки ефективності діяльності, врахування впливу на формування фінансових результатів та розподіл прибутку нових об'єктів обліку, визначення впливу облікових факторів на формування фінансових результатів.

В умовах інституційних змін значного дослідження потребують не тільки традиційні фактори впливу, що мають як внутрішній, так і зовнішній характер (економічні, політичні, соціальні, психологічні, внутрішньофірмові), але й ті, які не завжди спричиняють зміни в складі засобів підприємства, а викликані прийнятою методикою облікової ідентифікації окремих об'єктів – облікові фактори впливу на формування фінансових результатів (факти господарського життя, під якими необхідно розуміти дію, подію, операцію, що здійснюють вплив на формування фінансових результатів господарської діяльності, залежать від рішень органу управління щодо їх ідентифікації, визнання та оцінки в системі бухгалтерського обліку).

З метою раціонального обґрунтування рішень про розподіл прибутку на основі визначення впливу облікових факторів на формування фінансових результатів здійснено систематизацію та групування облікових факторів за критерієм ідентифікації на суб'єктивні (вибір методу оцінки запасів при вибутті, методу нарахування амортизації) та об'єктивні (фактори, ідентифікація яких залежить від рішень управлінського персоналу для дотримання принципів обачності, відповідності та нарахування доходів і витрат – відображення в обліку витрат та доходів майбутніх періодів, створення резерву сумнівних боргів та забезпечень наступних витрат та платежів, визнання витрат та доходів як результату оцінки фактів-подій).

Другий розділ **«Удосконалення методичних підходів до обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку в акціонерних товариствах»** містить методичні підходи до визначення впливу облікових факторів на формування фінансових результатів та розподіл прибутку, удосконалення бухгалтерського обліку процесів формування фінансових результатів та розподілу прибутку в акціонерних товариствах.

Методичні аспекти облікової політики та прийняття рішень управлінським персоналом щодо відображення в обліку доходів і витрат, розмежування їх між звітними періодами відповідно до принципів обачності, нарахування та відповідності доходів і витрат призводить до отримання різних за величиною фінансових результатів. Зважаючи на існування економічних інтересів соціально-економічних партнерів, які можуть характеризуватися різновекторністю щодо процесу розподілу прибутку, а, отже, і щодо процесу формування фінансових результатів, визначено коло суб'єктів управління, до компетенції яких входить розробка та затвердження облікової політики. Серед сукупності досліджуваних акціонерних товариств дані функції в більшості покладені на виконавчий орган (у 98 % випадків), що визначає пріоритет у задоволенні економічних інтересів за допомогою вибору облікових факторів

окремих соціально-економічних партнерів (урядових організацій, власників, управлінського персоналу).

Процес розподілу прибутку в акціонерних товариствах характеризується наявністю конфлікту інтересів, що проявляється у необхідності дотримання платоспроможності товариства та задоволенні інтересів різних соціально-економічних партнерів. Вплив облікових факторів на формування фінансових результатів призводить до утворення парадоксів прибутку, розбіжностей між економічною та бухгалтерською сутністю категорії «прибуток».

Даний стан речей визначає необхідність їх врахування при визначенні напрямів розподілу прибутку. Запропоновано обґрунтовувати рішення про розподіл прибутку шляхом розрахунку скоригованої величини фінансових результатів (рис. 2).

Скориговані фінансові результати визначаються за формулою 1:

$$\text{Скориговані фінансові результати} = \text{ЧП} + \text{РСБ} + \text{МВП} + \text{ДМП} - \text{ВМП} \pm \text{ФП} \quad (1)$$

де, ЧП – чистий прибуток за розрахунковий період;

РСБ – величина резерву сумнівних боргів;

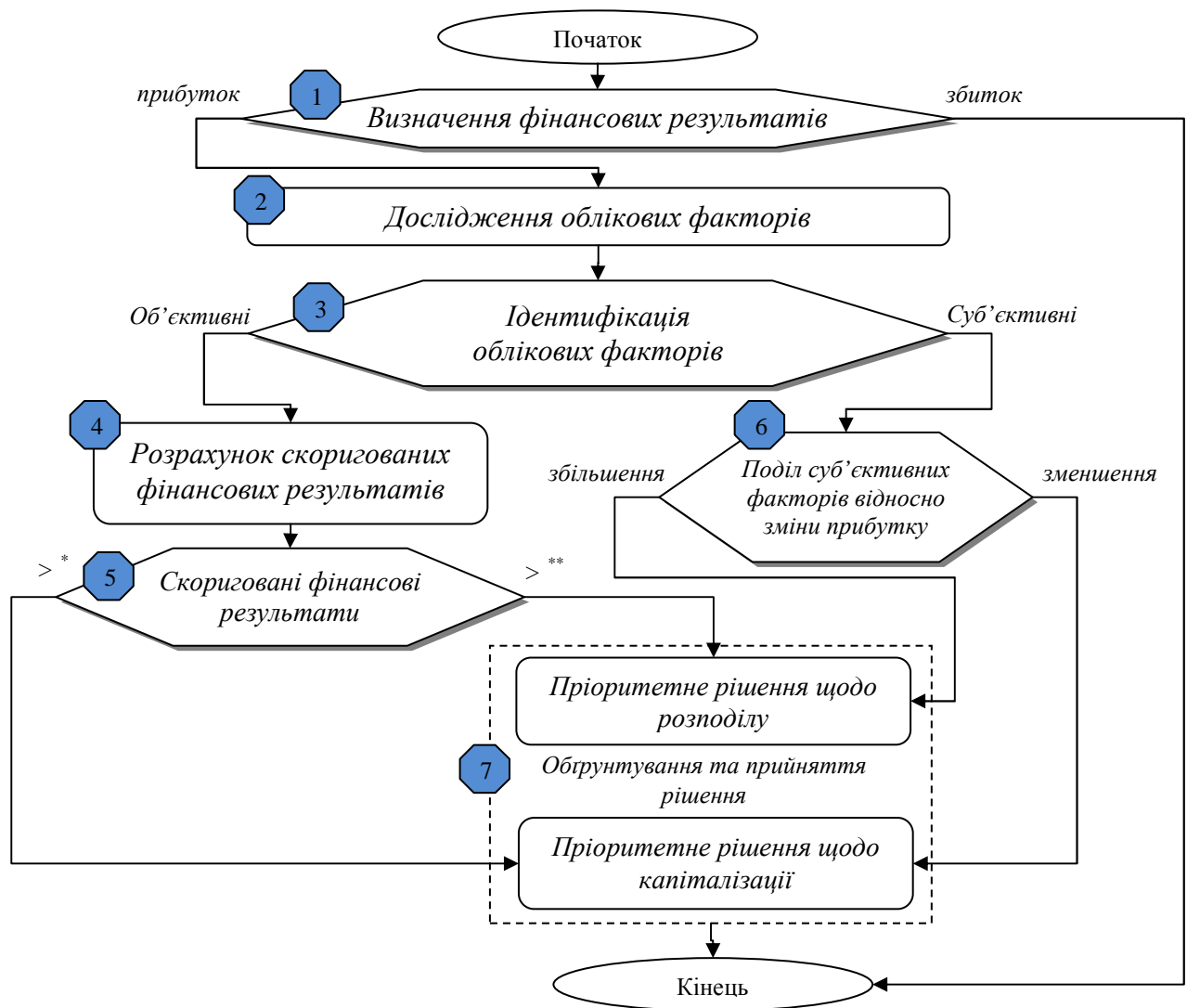
МВП – величина забезпечень майбутніх витрат та платежів;

ДМП – доходи майбутніх періодів;

ВМП – витрати майбутніх періодів;

ФП – результати оцінки фактів-подій.

Співставлення скоригованих фінансових результатів та фінансових результатів за звітний період дозволяє визначити пріоритетний напрям у розподілі прибутку: збільшення резервного капіталу (величина скоригованих фінансових результатів менша за величину фінансових результатів звітного періоду), виплата дивідендів, розвиток виробництва та соціальний розвиток (у разі перевищення).

* - величина скоригованих фінансових результатів менша за величину фінансових результатів звітного періоду
 ** - величина скоригованих фінансових результатів більша за величину фінансових результатів звітного періоду

Рис. 2. Алгоритм обґрунтування рішення про розподіл прибутку шляхом розрахунку скоригованих фінансових результатів

Методичне забезпечення бухгалтерського обліку операцій з формування фінансових результатів передбачає ідентифікацію ряду витрат діяльності, які зменшують величину фінансових результатів – потенційну базу розподілу, що не дозволяє задовольнити інтереси ряду соціально-економічних партнерів. Надано пропозиції щодо елімінації з методики бухгалтерського обліку формування фінансових результатів витрат на преміювання вищого управлінського персоналу, виплату додаткових бонусів, витрат на дослідження та розробки, витрат на соціальний розвиток, що зумовлено господарською необхідністю підвищення інформативності кінцевих фінансових результатів як оціночного показника. Облікова інтерпретація даних витрат передбачає акумулювання для них частки прибутку при прийнятті рішень про його розподіл та відображення у кореспонденції рахунків із субрахунком 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді». Також елімінувати необхідно витрати, що характеризуються ідентифікацією в результаті дії суб'єктивних

факторів та мають негативне значення (прорахунки управлінського персоналу і працівників, неспроможність раціонально організувати роботу товариства). Покриття таких витрат як сумнівні і безнадійні борги, втрати від знецінення запасів, нестачі і втрати від псування цінностей, визнані штрафи, пені та неустойки, запропоновано здійснювати шляхом зменшення нерозподіленого прибутку.

З метою удосконалення бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку необхідно змінити назву рахунку 44 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» на «Нерозподілений (невикористаний) прибуток (непокритий збиток)» та субрахунку 441 «Прибуток нерозподілений» на «Прибуток нерозподілений (невикористаний)», що забезпечить узгодження назв рахунків із змістом об'єктів та процесів, які на них обліковуються.

Для відображення розподілу та використання прибутку в акціонерних товариствах доцільно використовувати такі рахунки аналітичного обліку: 441.1 «Прибуток до розподілу», 441.2 «Прибуток для покриття непередбачуваних витрат та збитків», 441.3 «Прибуток для розвитку виробництва», 441.4 «Прибуток для соціального розвитку», 441.5 «Прибуток для виплати дивідендів», 443.1 «Прибуток використаний для покриття непередбачуваних витрат та збитків», 443.2 «Прибуток використаний на розвиток виробництва», 443.3 «Прибуток використаний на соціальний розвиток», 443.4 «Прибуток використаний на виплату дивідендів», що дозволяється положеннями Листа Міністерства фінансів України № 053-2920 від 27 лютого 2003 р. та не суперечить абзацу 4 розділу 1 «Загальні положення» Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку № 291 від 30 листопада 1999 р. Дані новації надають можливість сформувати основу для розширення показників фінансової звітності в частині розподілу і використання прибутку, що в умовах автоматизованої форми ведення обліку в товариствах не підвищує трудомісткості облікового процесу.

У третьому розділі **«Облік формування фінансових результатів та розподілу прибутку з метою інформаційного забезпечення процесу управління та узгодження інтересів соціально-економічних партнерів»** розглядаються питання узгодження принципів бухгалтерського обліку з принципами корпоративного управління, інтересів соціально-економічних партнерів через бухгалтерський облік формування фінансових результатів та розподілу прибутку, розширення показників фінансової звітності в частині розподілу та використання прибутку.

Прийняття рішень соціально-економічними партнерами потребує достовірних даних про отримані показники фінансових результатів господарської діяльності за окремі періоди. Проте не тільки зовнішні користувачі, але й управлінський персонал підприємства по-різному розуміють та розглядають теоретико-методичні основи формування кінцевих фінансових результатів. Вирішення даних проблем покладено на систему бухгалтерського

обліку, результатом функціонування якої є створення єдиного інформаційного простору для забезпечення корисною інформацією процесу прийняття ефективних рішень соціально-економічними партнерами. Релевантність інформації про формування фінансових результатів та розподіл прибутку підвищується за умови відповідності принципів бухгалтерського обліку принципам корпоративного управління. З метою їх узгодження виділено додаткові вимоги до бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку, а саме: ідентифікації (врахування впливу облікових факторів на формування фінансових результатів), квантифікації (визначення скоригованої величини фінансових результатів), кумулятивності (формування інформації відповідно до потреб користувачів), відповідальності (елімінація непродуктивних витрат пов'язаних із некваліфікованими діями управлінського персоналу та працівників) та обов'язкового розподілу, що підвищить ефективність інформаційного забезпечення процесу управління фінансовими результатами в акціонерних товариствах.

Організація бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку з урахуванням додаткових вимог забезпечить врахування облікових факторів впливу на фінансові результати, елімінацію витрат, пов'язаних із некваліфікованими діями управлінського персоналу та працівників, отримання даних для обґрунтування рішень про розподіл прибутку, формування інформації відповідно до потреб користувачів, проведення обов'язкового розподілу та передумови для формування показників фінансової звітності про розподіл та використання прибутку.

Особливості функціонування акціонерних товариств зумовлюють необхідність врахування інтересів соціально-економічних партнерів, які за своїм змістом – суперечні, що особливо актуально в процесі формування фінансових результатів та розподілу прибутку, їх облікового відображення. Зважаючи на це узгодження інтересів соціально-економічних партнерів запропоновано здійснювати на всіх організаційно-методичних облікових етапах формування фінансових результатів та розподілу прибутку, а саме: розробки та затвердження облікової політики (щодо вибору елементів облікової політики, які призводять до мінімізації чи максимізації величини фінансових результатів), обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку (щодо елімінації ряду витрат, зокрема адміністративних, інших витрат операційної діяльності із розрахунку фінансових результатів та облікового забезпечення процесу розподілу та використання прибутку), складання та оприлюднення фінансової звітності (щодо розширення інформативності фінансової звітності) (рис. 3).

Організаційно-методичні етапи формування фінансових результатів та розподілу прибутку в акціонерних товариствах слід розглядати як такі, що характеризуються наявністю конфліктів інтересів. На етапі вибору елементів облікової політики інтереси власників та управлінського персоналу можуть

характеризуватися лобіюванням у виборі елементів, що мінімізують величину фінансових результатів (метод зменшення залишкової вартості, метод прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний метод, відображення витрат майбутніх періодів на рахунках витрат діяльності, відображення в обліку доходів майбутніх періодів, створення забезпечень майбутніх витрат), в свою чергу інтереси інших соціально-економічних партнерів націлені на застосування елементів облікової політики, що максимізують величину фінансових результатів.

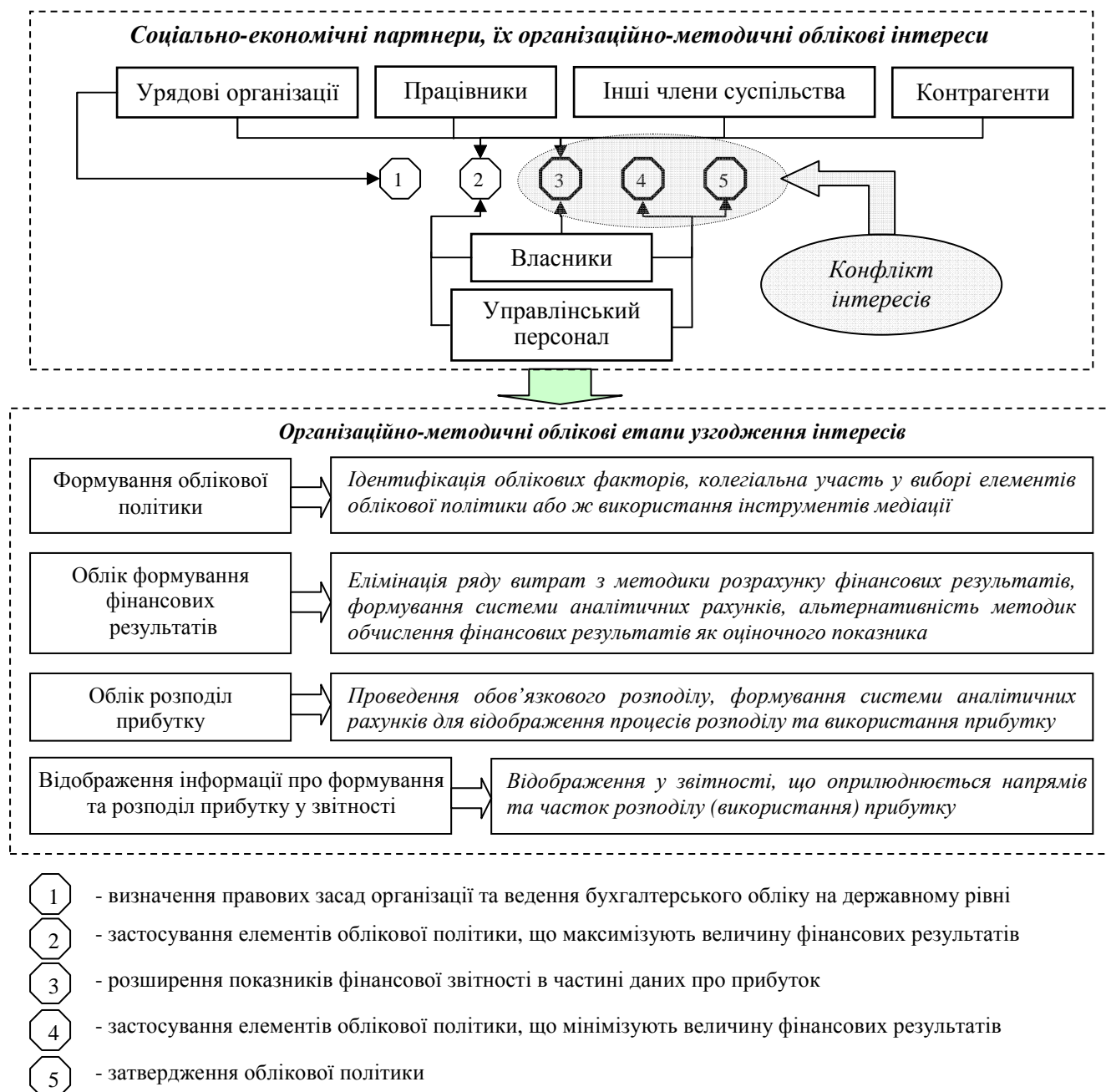

Рис. 3. Організаційно-методичні облікові етапи узгодження інтересів соціально-економічних партнерів щодо формування фінансових результатів та розподілу прибутку

Зважаючи на відсутність участі у затвердженні облікової політики ряду

соціально-економічних партнерів (існує конфлікт інтересів), необхідним є колегіальний вплив власників, управлінського персоналу, представників трудового колективу у її розробці та затвердженні: виборі елементів облікової політики, критеріїв відображення в обліку доходів і витрат згідно принципів обачності, нарахування та відповідності доходів і витрат. Альтернативним варіантом узгодження інтересів соціально-економічних партнерів на етапі розробки облікової політики може слугувати застосування інструментів медіації (бухгалтерський аутсорсинг).

Конфлікт інтересів соціально-економічних партнерів пов'язаний з існуванням інформаційної асиметрії, яка є характерною для будь-якого акціонерного товариства. У зв'язку з цим доцільним є формування додаткових розділів в Примітках до річної фінансової звітності, які б містили показники щодо розподілу та використання прибутку (прибуток для покриття непередбачуваних витрат та збитків, прибуток для розвитку виробництва, прибуток для соціального розвитку, прибуток для виплати дивідендів), розкривали б вплив облікових факторів на формування фінансових результатів в інформації, яка оприлюднюється (у форматі пояснювальної записки із зазначенням співвідношення скоригованих фінансових результатів та фінансових результатів звітного періоду), що відповідатиме принципу повного висвітлення (бухгалтерський облік) та принципу розкриття інформації з усіх суттєвих питань (корпоративне управління) при складанні та затвердженні фінансової звітності акціонерних товариств.

Розширене розкриття інформації у фінансовій звітності про формування фінансових результатів та розподіл прибутку (дані про заходи щодо покращання соціально-економічного становища працівників товариства, членів громади та суспільства – прибуток на соціальний розвиток) дає підстави стверджувати про соціальне значення фінансової звітності.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку, що сприятиме максимальному узгодженню інтересів різних груп соціально-економічних партнерів. Підсумкові висновки за результатами наукового дослідження полягають в наступному:

1. В ході еволюції суспільного розвитку відбувається переосмислення значення окремих факторів виробництва, їх домінування в процесі формування фінансових результатів діяльності. За даних умов простежується зміна сутності прибутку, під яким розуміється результат, отриманий внаслідок використання знань та вмінь працівників, ефективної взаємодії між ними під дією інституційних змін, які вплинули на методіку формування фінансових результатів та розподілу прибутку через облікові фактори, що здійснило вплив на формування політики розподілу прибутку та оцінку ефективності діяльності.

Це визначило необхідність виділення нових характеристик бухгалтерського обліку формування фінансових результатів, розширення кола соціально-економічних партнерів та зміни акцентів на задоволенні їх інтересів в процесі розподілу прибутку, що призведе до підвищення ступеня дотримання принципу безперервності внаслідок зростання рівня довіри між соціально-економічними партнерами.

2. Діяльність підприємства базується на взаємозв'язку «людина-людина», який проявляється через основних соціально-економічних партнерів: власників факторів виробництва (власники, управлінський персонал, працівники, держава, контрагенти, суспільство), які в контексті теорії агентських відносин виступають принципалами, та управлінським персоналом (агенти). В основі даного взаємозв'язку лежить конфлікт інтересів між ними, що першочергово проявляється в процесі розподілу прибутку та потребує узгодження шляхом налагодження конструктивного діалогу через укладання суспільного договору. Таке узгодження може бути здійснене через участь принципалів в процесі формування фінансових результатів з урахуванням внесків кожного з них. Це дозволило визначити напрями розподілу прибутку та передбачити їх в процесі обліково-інформаційного забезпечення.

3. В умовах інституційних змін та з огляду зміни облікової сутності категорії «прибуток» виділено облікові фактори впливу на формування фінансових результатів та напрями розподілу прибутку акціонерних товариств (капіталізація або здійснення виплат). Фактори за критерієм ідентифікації розподілено на дві групи (об'єктивні – фактори, ідентифікація яких залежить від рішень управлінського персоналу для дотримання принципів обачності, відповідності та нарахування доходів і витрат – відображення в обліку витрат та доходів майбутніх періодів, створення резерву сумнівних боргів та забезпечень наступних витрат та платежів, визнання витрат та доходів як результату оцінки фактів-подій; суб'єктивні – вибір методу оцінки запасів при вибутті, методу нарахування амортизації). Даний розподіл сприятиме максимальному наближенню облікової й економічної сутностей прибутку, обґрунтуванню управлінських рішень щодо його розподілу, що призведе до нівелювання негативних явищ, пов'язаних із втратою платоспроможності та незадоволенням інтересів соціально-економічних партнерів.

4. Заходи щодо організації та ведення бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку акціонерних товариств повинні враховувати вплив суб'єктивних та об'єктивних облікових факторів для співставлення скоригованих фінансових результатів і фінансових результатів за звітний період, що визначені в системі бухгалтерського обліку. Проведення такого співставлення, систематизація та аналіз одержаних результатів надає можливість раціонально обґрунтувати рішення про розподіл прибутку за двома основними напрямками (капіталізації прибутку та здійснення виплат), що дозволяє забезпечити дотримання принципу безперервності.

5. В умовах інституційних змін зростають інформаційні потреби користувачів щодо формування фінансових результатів, що визначає потребу в підвищенні достовірності даного показника в обліку. Удосконалено методичні підходи до формування фінансових результатів в акціонерних товариствах шляхом елімінації ряду витрат діяльності (нестачі і втрати від псування цінностей, втрати від знецінення запасів, сумнівні і безнадійні борги, витрати на дослідження і розробки, визнані штрафи, пені, неустойки, витрати на розвиток виробництва, витрати на соціальний розвиток, додаткові винагороди управлінського персоналу). Запропоновано здійснювати їх покриття за рахунок вже сформованого прибутку, що підвищить достовірність показників фінансової звітності. На практиці це дозволить збільшити цінність інформації про прибуток як оціночний показник.

6. Процес розподілу прибутку має важливе значення у виконанні стратегічних планів акціонерними товариствами через підвищення довіри між соціально-економічними партнерами. У зв'язку з чим даний процес повинен характеризуватися належним організаційним та обліковим забезпеченням, яке повинне відповідати інформаційним потребам партнерів, чому сприяє окреслення напрямів розподілу прибутку (виплата дивідендів, соціальний розвиток та розвиток виробництва, покриття втрат від непередбачуваних подій). В бухгалтерському обліку це знайшло відображення у розробці системи рахунків аналітичного обліку за напрями розподілу (використання) прибутку, що забезпечить можливість ідентифікувати за цільовими напрямками частки прибутку після розподілу, а також на основі інформації за рахунками формувати показники фінансової звітності.

7. З метою підвищення цінності даних бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку в інформаційному забезпеченні управління акціонерним товариством обґрунтовано необхідність узгодження принципів бухгалтерського обліку та принципів корпоративного управління з виділенням додаткових вимог до бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку в акціонерних товариствах, а саме: ідентифікації, квантифікації, кумулятивності, відповідальності та обов'язкового розподілу. Дане взаємоузгодження дозволяє формувати масив економічної інформації відповідно до потреб соціально-економічних партнерів, задоволення яких забезпечить досягнення синергетичного ефекту в розвитку акціонерних товариств.

8. Від результатів роботи акціонерних товариств залежить задоволення інформаційних та матеріальних інтересів соціально-економічних партнерів, які за своїм змістом – суперечні. Виходячи з цього, ідентифіковано інтереси соціально-економічних партнерів на етапах: розробки та затвердження облікової політики, формування фінансових результатів та розподілу прибутку, складання та оприлюднення фінансової звітності. Виявлено розбіжності в інтересах соціально-економічних партнерів та запропоновано їх узгодження шляхом колегіальної розробки облікової політики, формування системи

додаткових аналітичних рахунків та розширеного інформування з метою забезпечення тактичних та стратегічних планів, конструктивного діалогу партнерів в економічній та соціальній сферах, дотримання соціально відповідальної стратегії розвитку акціонерних товариств.

9. Система бухгалтерського обліку є основним джерелом надання інформації для прийняття управлінських рішень. Враховуючи інформаційні потреби соціально-економічних партнерів, запропоновано формувати додаткові розділи в Примітках до річної фінансової звітності, які б містили показники щодо інформації про розподіл та використання прибутку (прибуток для покриття непередбачуваних витрат та збитків, прибуток для розвитку виробництва, прибуток для соціального розвитку, прибуток для виплати дивідендів), розкривати вплив облікових факторів на формування фінансових результатів в інформації, яка оприлюднюється (у форматі пояснювальної записки із зазначенням співвідношення скоригованих фінансових результатів та фінансових результатів звітного періоду), що відповідатиме принципу повного висвітлення (бухгалтерський облік) та принципу розкриття інформації з усіх суттєвих питань (корпоративне управління) при складанні та затвердженні фінансової звітності акціонерних товариств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Кузь В.І. Фактори виробництва та дохід від їх використання: справедливе відображення в обліку / В.І. Кузь // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – № 1 (39). – С. 92-97.

2. Кузь В.І. Трагування сутності прибутку підприємства: диференціація підходів / В.І. Кузь // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – № 4 (42). – С. 88-98.

3. Кузь В.І. Визначення сутності прибутку та основ його розподілу: історичний аспект / В.І. Кузь // Вісник Буковинської державної фінансової академії. Серія: економічні науки. – Чернівці: БДФА, 2008. – № 1 (10). – С. 457-480.

4. Кузь В.І. Проблеми визначення прибутку в ринкових умовах господарювання: обліковий аспект / В.І. Кузь // Вісник Буковинської державної фінансової академії. Серія: економічні науки. – Чернівці: БДФА, 2008. – № 3 (12). – С. 262-269.

5. Кузь В.І. Облікове відображення прибутку: значення для управління / В.І. Кузь // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2009. – № 1 (47). – С. 56-61.

6. Кузь В.І. Система розподілу прибутку підприємства: проблеми ідентифікації / В.І. Кузь // Вісник Житомирського державного технологічного

університету. Серія: економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2009. – № 2 (48). – С.51-56.

7. Кузь В.І. Бухгалтерський облік формування та розподілу прибутку як передумова соціального захисту працюючих / В.І. Кузь // Вісник Буковинської державної фінансової академії. Серія: економічні науки. – Чернівці: БДФА, 2009. – № 3 (16). – С. 467-472.

8. Кузь В.І. Облік формування та розподілу прибутку в контексті суспільного договору та агентських відносин / В.І. Кузь // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Серія: економічні науки. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2010. – № 3 (39). – С. 307-314.

Тези доповідей на конференціях

9. Кузь В.І. Методологічні проблеми визначення прибутку в ринкових умовах господарювання: обліковий аспект : матеріали міжнародної науково-практичної конференції [«Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку регіону в умовах євроінтеграційних процесів»] (Чернівці, 6-7 листопада 2008 р.) / В.І. Кузь / М-во фінансів України, Буковинська держ. фінанс. академ. – Чернівці: БДФА, 2008. – 268 с. – С. 221-224.

10. Кузь В.І. Інформаційна складова системи розподілу прибутку: значення для управління : збірник тез та текстів виступів на сьомій Всеукраїнській наук. конф. присвяченій видатним вченим в галузі бухгалтерського обліку д.е.н., проф. І.В. Малишеву, д.е.н., проф. П.П. Німчинову. Ч. 2 [«Зимові читання, присвячені ідеям П.П. Німчинова та І.В. Малишева»] (Житомир, 25-26 лютого 2009 р.) / В.І. Кузь / М-во освіти і науки України, Житомир. держ. технолог. ун-т. - Житомир: ЖДТУ, 2009. – 68 с. – С. 18-21.

11. Кузь В.І. Система розподілу прибутку підприємства: проблеми облікової ідентифікації : збірник тез доповідей студентів-учасників VII міжнародної наукової конференції, присвяченої пам'яті д.е.н., професора, заслуженого діяча науки і техніки України Олексія Сергійовича Бородкіна (15.03.1930 – 14.03.2002) [«Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту: теорія, методологія та організація»] (Київ, 27 березня 2009 р.) / В.І. Кузь / Держкомстат України, Держ. академ. стат., обліку та аудиту Держкомстату України. – Київ: ДАСОУ, 2009. – 68 с. – С. 18-21.

12. Кузь В.І. Проблеми мовного перекладу облікових категорій в наукових дослідженнях з бухгалтерського обліку : матеріали та тези виступів VIII-ої Міжнародної наукової конференції [«Мовні стратегії у формуванні світової бухгалтерської еліти»] (Житомир, 2009 р.) / В.І. Кузь / М-во освіти і науки України, Житомирський державний технологічний університет. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 264 с. – С. 162-163.

13. Кузь В.І. Принципи формування інформації про фінансові результати і розподіл прибутку акціонерних товариств : тези виступів V-ої Міжнародної наукової конференції. Ч. 1 [«Бухгалтерський облік, аналіз і контроль в системі корпоративного управління: розвиток інтелектуальних і технічних можливостей»] (Краматорськ-Житомир, 9-10 вересня 2009 р.) / В.І. Кузь / М-во

освіти і науки України, Житомирський державний технологічний університет. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 148 с. – С. 38-40.

14. Кузь В.І. Бухгалтерський облік формування та розподілу прибутку акціонерних товариств як інформаційне забезпечення процесу управління : матеріали ХІХ Міжнародної науково-практичної конференції [Інституційна природа ринкових трансформацій] (Чернівці, 15-16 жовтня 2009 р.) / В.І. Кузь / М-во освіти і науки України, Чернів. нац. ун-т. – Чернівці: ЧНУ, 2009. – 300 с. – С. 237-239.

15. Кузь В.І. Зміна парадигми прибутку в умовах суспільного розвитку та еволюції бухгалтерського обліку : матеріали Ювілейної міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 65-річчю Буковинської державної фінансової академії [«Проблеми і перспективи розвитку національної економіки в умовах євроінтеграції та світової фінансово-економічної кризи»] (Чернівці, 22-23 жовтня 2009 р.) / В.І. Кузь / М-во фінансів України, Буковинська держ. фінанс. академ. – Чернівці: БДФА, 2009. – 408 с. – С. 263-265.

16. Кузь В.І. Облік формування та розподілу прибутку в контексті теорії агентських відносин : збірник тез Восьмої всеукраїнської наук. конф. присвяченій видатним вченим в галузі бухгалтерського обліку д.е.н., проф. І.В. Малишеву, д.е.н., проф. П.П. Німчинову [«Зимові читання, присвячені ідеям П.П. Німчинова та І.В. Малишева»] (Житомир, 24-25 лютого 2010 р.) / В.І. Кузь / М-во освіти і науки України, Житомир. держ. технолог. ун-т. - Житомир: ЖДТУ, 2010. – 140 с. – С. 31-22.

17. Кузь В.І. Розуміння впливу облікової політики на фінансові результати діяльності акціонерних товариств : збірник тез доповідей Сьомої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених до 50-річчя Тернопільського національного економічного університету [«Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: Національна ідентичність та тенденції глобалізації»] (Тернопіль, 25-26 лютого 2010 р.) / В.І. Кузь / М-во освіти і науки України, Терноп. нац. економ. ун-т. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – С. 349-351.

18. Кузь В.І. Кількісне визначення впливу облікової політики на кінцеві результати фінансово-господарської діяльності акціонерних товариств : збірник тез і матеріалів науково-практичної конференції, присвячених Дню бухгалтера [«Проблеми бухгалтерського обліку в Україні»] (Житомир, 16 липня 2010 р.) / В.І. Кузь / М-во освіти і науки України, Житомир. держ. технолог. ун-т. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 132 с. – С. 63-66.

АНОТАЦІЯ

Кузь В.І. Облік формування фінансових результатів та розподілу прибутку в акціонерних товариствах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Житомирський державний технологічний університет. – Житомир, 2011.

Дисертація присвячена обґрунтуванню теоретичних, організаційно-методичних положень і розробці практичних рекомендацій з удосконалення

бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку в акціонерних товариствах.

Розкрито зміну економічної та облікової сутності категорії «прибуток» в контексті суспільного розвитку під дією інституційних змін. Обґрунтовано взаємодію власників факторів виробництва та управлінського персоналу в процесах формування фінансових результатів та розподілу прибутку в контексті теорії агентських відносин. Розроблено методичний підхід для обґрунтування рішень про розподіл прибутку на основі визначення впливу облікових факторів на величину фінансових результатів через розрахунок величини скоригованих фінансових результатів. Надано рекомендації з удосконалення бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку на основі елімінації ряду витрат, використання системи додаткових аналітичних рахунків, розширення показників звітності. Узгоджено принципи бухгалтерського обліку з принципами корпоративного управління шляхом виділення додаткових вимог до бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку. Виокремлено організаційно-методичні облікові етапи узгодження інтересів соціально-економічних партнерів відносно формування фінансових результатів та розподілу прибутку. Обґрунтовано необхідність розширення показників фінансової звітності в частині даних про розподіл прибутку.

Ключові слова: бухгалтерський облік формування фінансових результатів, бухгалтерський облік розподілу прибутку, облікові фактори, соціально-економічні партнери.

АННОТАЦИЯ

Кузь В.И. Учет формирования финансовых результатов и распределения прибыли в акционерных обществах. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Житомирский государственный технологический университет. – Житомир, 2011.

Объектом исследования является система бухгалтерского учета в части отображения процесса формирования финансовых результатов и распределения прибыли в акционерных обществах.

Предметом исследования является совокупность теоретико-методических, организационных и практических основ бухгалтерского учета формирования финансовых результатов и распределения прибыли в акционерных обществах.

Исследование этапов общественного развития, процесса взаимодействия факторов производства, продуцирующих прибыль на каждом из них, позволило обосновать доминантное значение труда в формировании положительных конечных финансовых результатов. Симбиоз труда с другими факторами производства связан с трансформацией знаний, умений, навыков и предпринимательских способностей в человеческий и интеллектуальный

капитал. В условиях институциональных изменений прибыль – результат применения и использования знаний, умений и способностей работников, умелое их сочетание.

Процесс исследования взаимодействия социально-экономических партнеров (активных субъектов экономической и социальной сфер, являющихся владельцами ресурсов и участвующих в общественно-экономическом воспроизведении путем внесения ресурсов в деятельность субъектов хозяйствования) в процессе формирования финансовых результатов в контексте теории агентских отношений предоставил возможность определить взнос принципалов в получение прибыли, направления ее распределения, а также предусмотреть особенности учетной идентификации данных процессов.

Обоснована необходимость исследования влияния учетных факторов на формирование финансовых результатов для принятия рациональных решений при распределении прибыли путем систематизации и группировки учетных факторов по критерию идентификации на объективные (факторы, идентификация которых зависит от решений управленческого персонала для соблюдения принципов осмотрительности, соответствия и начисления доходов и издержек – отображение в учете издержек и доходов будущих периодов, создание резерва сомнительных долгов и обеспечений последующих издержек и платежей, признание издержек и доходов как результата оценки фактов-событий) и субъективные (выбор метода оценки запасов при списании, метода начисления амортизации).

Усовершенствовано подходы к определению компетенции субъектов управления по разработке и утверждению учетной политики, разработан методический подход к обоснованию решений о распределении прибыли по направлениям: осуществление выплат за счет прибыли или же ее капитализация на основе определения влияния учетных факторов на величину финансовых результатов посредством расчета величины скорректированных финансовых результатов.

Предложено осуществлять элиминацию ряда расходов (недостачи и потери от порчи ценностей, потери от обесценивания запасов, сомнительные и безнадежные долги, издержки на исследования и разработки, признанные штрафы, пени, неустойки, издержки на развитие производства, издержки на социальное развитие, дополнительные вознаграждения управленческого персонала) из методики бухгалтерского учета формирования финансовых результатов, что позволит повысить ценность данного показателя как оценочного.

Усовершенствованная система счетов аналитического учета распределения и использования прибыли на основе предложенных направлений распределения позволяет сформировать учетно-информационное обеспечение принятия решений на общем собрании акционеров о распределении прибыли, обеспечит предпосылки расширенного раскрытия информации в отчетности по данным процессам.

Для повышения качества информации, продуцируемой бухгалтерским учетом, определена необходимость согласования его принципов с принципами корпоративного управления через выделение дополнительных требований (идентификации, куммулятивности, ответственности, квантификации, обязательного распределения) к бухгалтерскому учету формирования финансовых результатов и распределения прибыли, что даст возможность согласовать информационные потребности социально-экономических партнеров.

Предложено осуществлять согласование интересов социально-экономических партнеров на организационно-методических учетных этапах, а именно на этапах: 1) формирования (изменения) учетной политики путем коллегиального участия представителей органов управления и трудового коллектива в выборе и утверждении элементов учетной политики или же с использованием бухгалтерского аутсорсинга; 2) формирования финансовых результатов через элиминацию расходов и дополнительных аналитических счетов; 3) распределения прибыли (система счетов аналитического учета); 4) отображения информации о формировании и распределении прибыли в финансовой отчетности (дополнительные показатели в финансовой отчетности по распределению и использованию прибыли). Данное согласование обеспечит максимальное удовлетворение информационных потребностей социально-экономических партнеров.

С целью устранения информационной асимметрии (наличие информационных диспропорций усложняется сокрытием реальных результатов с помощью учетных факторов) в отношениях социально-экономических партнеров, в частности менеджеров и акционеров, характерной для любого акционерного общества, предложено дополнительно сообщать в регулярной (обнародуемой) информации данные о воздействии учетных факторов на формирование финансовых результатов, распределение и использование прибыли, а также агентские расходы.

Ключевые слова: бухгалтерский учет формирования финансовых результатов, бухгалтерский учет распределения прибыли, учетные факторы, социально-экономические партнеры.

ANNOTATION

Kuz' V.I. Accounting for Financial Results Formation and Profit Distribution in Joint Stock Companies. – Manuscript.

Thesis for obtaining the scientific degree of Candidate of Economic Sciences on the specialty 08.00.09 – accounting, analysis and auditing (by the types of economic activity). – Zhytomyr State Technological University. – Zhytomyr, 2011.

Thesis is dedicated to the grounding of theoretical, organizational and methodological statements and the development of practical recommendations on improving accounting for financial results and profit distribution in joint stock companies.

The change of the economic and accounting essence of the term “profit” in the context of social development has been changed under the influence of institutional

changes. Interaction of the owners of factors of production and top management in the process of financial results formation and profit distribution in the context of agency theory has been grounded. Methodic approach for grounding decisions on profit distribution on the basis of determining the influence of accounting factors on the amount of financial results through the calculation of the amount of adjusted financial results has been developed. Recommendations on improving accounting for financial results and profit distribution based on the elimination of some costs, usage of the system of additional analytical accounts, expansion of reporting indexes have been given. Accounting principles are brought into accordance with the principles of corporate governance by outlining additional requirements to accounting for financial results and profit distribution. Organizational and methodical of accounting stages of interest coordination of socio-economic partners concerning the formation of financial results and profit distribution have been outlined. The need for expanding financial reporting figures in the part of profit distribution data has been justified.

Key words: accounting for financial results formation, accounting for profit distribution, accounting factors, socio-economic partners.

Підписано до друку 04.03.2011 р. Формат 60x84/16.

Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим.

Замовлення № _____

ФОП Кузьмін Дн.Л.

Свідоцтво про державну реєстрацію № 454561 від 16.10.2007 р.

10030, м. Житомир, вул. Київська, 47, кв. 13